

РІШЕННЯ
спеціалізованої вченої ради ДФ 76.051.052
про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада ДФ 76.051.052 Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Міністерства освіти і науки України, м. Чернівці прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право

на підставі прилюдного захисту дисертації «Виконання актів органів конституційного контролю: порівняльно-правовий аналіз» за спеціальністю 081 Право _____

" 28" листопада 2024 року.

Панкратова Анастасія Сергіївна, 1999 року народження, громадянка України, освіта вища: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2021 рік за спеціальністю Право.

Працює помічником адвоката та за сумісництвом асистентом кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Дисертацію виконано у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, Міністерства освіти і науки України, м. Чернівці

Науковий керівник (керівники) Щербанюк Оксана Володимирівна докторка юридичних наук, професорка Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, завідувачка кафедри процесуального права.

Здобувачка має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України.

1. Волошина А.С. Превентивний конституційний контроль у рішеннях Конституційного Суду України. Юридичний науковий електронний журнал №5/2022. С. 79-81

2. Бзова Л.Г., Панкратова А.С. Історія та системи контролю конституційності: міжнародний досвід. Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». №75/2023 С. 71-74

3. Панкратова А.С. Важливість етапу виконання рішень у конституційній юрисдикції. Том 1 № 78 (2023): Науковий вісник УжНУ. Серія «Право» С. 122-125

4. Панкратова А.С. Виконання рішень суду: аналіз правових позицій Конституційного Суду України. Аналітично-порівняльне правознавство №6 (2023) С. 148-151

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

- Гордєєв Віталій Володимирович - доктор юридичних наук, доцент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

- Білоскурська Олена Валеріївна - кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри публічного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

- Паскар Ауріка Лазорівна - кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

- Белов Дмитро Миколайович - доктор юридичних наук, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

- Слінько Тетяна Миколаївна - кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Белов Дмитро Миколайович - доктор юридичних наук, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Висловлені такі зауваження:

1. На сторінці 44 дисертаційного дослідження, А.С. Панкратова зазначає: «Слід чітко розуміти, що якщо рішення конституційного суду є остаточним і не є обов'язковим для виконання, тобто рішення є лише рішенням на папері, може виникнути правовий вакуум. Парламент повинен негайно переглянути положення закону, які було визнано неконституційним рішенням конституційного суду. Роздумуючи про виконання рішень конституційного суду, частими є випадки, коли рішення не виконується. Один із таких факторів спостерігаємо, що пільговий період для виконання рішення та зміни конституційних положень закону. Ще одна перешкода в реалізації Рішень Конституційного Суду – це відсутність санкцій для правотворчих інститутів, які ігнорують і не виконують рішення, тому що Конституційний суд не має інструменту чи виконавчого органу, який гарантує виконання рішення. Однак конституційні суди мають інструменти, за допомогою яких забезпечується верховенство конституції та баланс між повноваженнями органами державної влади». На прилюдному захисті слід окреслити які інструменти виконання рішень країн ЄС можна запровадити в Україні?

2. У підрозділі 2.1 «Правова природа рішень конституційних судів» дисертанткою аналізуються обов'язковість та остаточність рішень конституційних судів через призму офіційної конституційної доктрини. На с. 93 даного підрозділу авторка зазначає: «що питання про правову природу актів Конституційного Суду спірне: одні вважають ці акти джерелами права, інші не визнають їх такими». Відповідно виникає питання яку позицію займає дисертантка та чому?

3. А.С. Панкратова розкриває питання виконання рішення Конституційного Суду України по конституційним скаргам, аналізує судову практику. Так, на с. 190 авторка зазначає: «Тому касаційна скарга особи була задоволена частково. Це свідчить про системну проблему щодо перегляду судових рішень за результатами визнання положень законів неконституційними. Відповідно, ця проблема потребує вирішення шляхом диференції перегляду за виключними обставинами в залежності від специфіки проваджень. На нашу думку, потрібно у процесуальних кодексах детально врегулювати це питання та провести розмежування за колом осіб.» Тому виникає питання про те яким чином можна вирішити цю проблему і відновити порушене конституційне право особи?

Слінько Тетяна Миколаївна - кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Робота оцінена позитивно. Висловлені такі зауваження:

1. На с. 40-41 дисертаційного дослідження А.С. Панкратовою зазначається: «Конституційні суди можуть сприяти виконанню Європейської конвенції з прав людини на національному рівні. Однак їхня взаємодія з Європейським судом з прав людини, і особливо з юриспруденцією Європейського суду з прав людини, не тільки приносить користь національному дотриманню, але також має вирішальне значення для збереження балансу між наднаціональним захистом прав людини, з одного боку, і національної свободи розсуду, з іншого, – тобто між правами людини та демократією. Справедливий судовий розгляд полягає не лише в процесі ухвалення судом рішення, а й у конкретних діях, які здійснюються судом. Відсутність процесу виконання остаточного судового рішення щодо дотримання правових процедур, що є показником порушення прав людини». У зв'язку з цим виникає питання про яку концепцію взаємодії конституційних судів та Європейського суду з прав людини йде мова та в чому її суть?

2. На с. 118 авторка робить висновок, що «механізм виконання рішень Конституційного Суду з конституційних скарг має бути належно конкретизований у процесуальному законодавстві з урахування його особливостей та позитивним обов'язком держави поновити

порушені права, гарантовані Конституцією». У зв'язку з цим потребує уточнення питання щодо суті та змісту такого позитивного обов'язку держави.

3. В третьому розділі дисертаційного дослідження А.С. Панкратовою досить ґрунтовно розкривається європейський досвід виконання рішень конституційних, зокрема й Конституційного Трибуналу Польщі. Так, на с. 135-136 дисертаційного дослідження зазначається: «Трибунал вирішує сформулювати резолютивну частину у спосіб, який відхиляється від «простої» моделі: положення узгоджується або не узгоджується з положенням з вищою юридичною силою. Посилаючись на обов'язок дотримуватись принципу судової стриманості та вимоги тлумачити нормативні акти відповідно до Конституції під час перевірки конституційності закону, Трибунал визнає відповідність або невідповідність положення в межах певної сфери або в межах конкретне значення («судження обсягу» або «судження тлумачення»). Це означає, що рішення спрямоване на правову норму, виведену з положень, які є предметом перевірки. Використання Трибуналом техніки «субстанційного рішення» або «інтерпретаційного рішення» означає, що навіть якщо положення буде визнано неконституційним або незаконним у формальному сенсі, воно залишається в правовій системі (редакційний блок тексту нормативного акту не скасовується), але норма, що міститься в ньому, скасовується правовою (одна з правових норм, які потенційно мають джерело у змісті положення) у певному об'єктивному або суб'єктивному обсязі. Іншими словами, встановлюється загальноприйнята заборона «читати» та застосовувати положення у спосіб, що не відповідає вказівкам постанови. Конституційний Трибунал сам звернув увагу на специфіку обов'язків законодавця у випадку «тлумачних» і «обсягових» рішень». Чи може бути прийнятною така модель виконання рішень Конституційного Суду України і як її можна імплементувати в українське конституційне законодавство.

Білокурська Олена Валеріївна - кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри публічного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Зазначені дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

1. У підрозділі 1.2 «Темпоральна дія в часі рішень конституційних судів: моделі та судова практика» аналізуючи судову практику органів конституційного контролю Європи дисертантка вказує на тимчасові наслідки виконання рішень конституційних судів. Було б за доцільне більш повно розкрити вказане питання.

2. У підрозділі 2.1 «Правова природа рішень конституційних судів» авторка досліджуючи практику Конституційного Суду України, можна вказати, що «виконання всіма суб'єктами правовідносин приписів, викладених у рішеннях суду, які набрали законної сили, утверджує авторитет держави як правової. обов'язкове виконання судового рішення є необхідною умовою реалізації конституційного права кожного на судовий захист, тому держава не може ухилятися від виконання свого позитивного обов'язку щодо забезпечення виконання судового рішення задля реального захисту та відновлення захищених судом прав і свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави. Що передбачає позитивний обов'язок держави щодо забезпечення виконання судового рішення?

Паскар Ауріка Лазорівна - кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Робота оцінена позитивно. Висловлені такі зауваження:

1. У підрозділі 1.1. «Сучасні теоретико-правові підходи до розуміння суті виконання актів органів конституційного контролю» дисертантка зазначає, що фактично в широкому сенсі кожен акт або правочин підлягає контролю конституційності настільки, наскільки він повинен відповідати конституційним нормам. Відповідно контроль за конституційністю - це перевірка відповідності законів та інших нормативних актів Конституції. Також здійснюється контроль за конституційністю бездіяльності органів державної влади, коли

вони не врегульовують конституційні норми обмеженої ефективності. Була б цікава думка дисертантки, які саме способи конституційного контролю існує у сучасній доктрині конституційного права.

2. У підрозділі 3.1 «Європейський досвід виконання актів органів конституційного контролю» авторка вказує, що Конституційний Трибунал використовує на практиці, має різні наслідки для технологій у процесі виконання рішень законодавчий процес, також суттєво впливаючи на обсяг регуляторної свободи законодавця. У типових випадках у рішенні йдеться про конкретну редакційну одиницю правового тексту (положення). Набрання такої ухвали законної сили скасовує положення або підтверджує його відповідність. Іноді, однак, Трибунал вирішує сформулювати резолютивну частину у спосіб, який відхиляється від «простой» моделі: положення узгоджується або не узгоджується з положенням з вищою юридичною силою. Посилаючись на обов'язок дотримуватись принципу судової стриманості та вимоги тлумачити нормативні акти відповідно до Конституції під час перевірки конституційності закону, Трибунал визнає відповідність або невідповідність положення в межах певної сфери або в межах конкретне значення («судження обсягу» або «судження тлумачення»). Що означає техніка «субстанційного рішення» або «інтерпретаційного рішення»?

На дисертацію та анотацію Анастасії Сергіївни Панкратової до юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича надійшло три звернення. Всі вони позитивні, але містять окремі побажання та зауваження:

Ленгер Яни Іванівни - докторка юридичних наук, професорка, професорка конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі України.

Авторка зазначає, що для реального захисту та поновлення прав, свобод та інтересів, порушених унаслідок рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, їхніх посадових і службових осіб, держава має насамперед запровадити дієві, а не ілюзорні, правові механізми судового контролю за виконанням судових рішень. Встановлена Конституційним Судом України неконституційність окремих положень закону, застосованих судом при вирішенні справи, має значення насамперед як загальне рішення, що визначає правову позицію для подальшого вирішення справи, а ретроспективне застосування нової правової позиції для перегляду справи та ухвалення остаточного судового рішення «не є важливим як підстава для зміни стану правової визначеності, вже встановленого судом». Які наслідки відсутності у суб'єкта конституційного права на звернення до Конституційного Суду України?

Івановська Алла Володимирівна - доктор юридичних наук, професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового прав, проректора з наукової роботи Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. Робота оцінена позитивно. Висловлене таке зауваження:

Авторка вказує, що ефективне виконання судових рішень є невід'ємною частиною вимог статті 6 Європейської конвенції з прав людини. З огляду на обсяг справ, що перебувають на розгляді в Суді, та інструменти, нещодавно прийняті Радою Європи у сфері правозастосування, не може бути обґрунтованого сумніву в тому, що виконання рішення є невід'ємною складовою права на ефективний судовий захист, оскільки воно є логічним наслідком розгляду судом правових вимог громадян. У даному випадку яким принципом права буде користуватися Конституційний Суд?

Сінкевич Олена Василівна - докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри конституційного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Авторка у першому розділі визнання верховенства Конституції та її обов'язкової сили по відношенню до публічної влади робить неминучою дискусію про форми і способи захисту

Конституції, про необхідність контролю за конституційністю актів публічної влади, особливо законів і нормативних актів. У цьому контексті набуває актуальності дискусія щодо контролю за конституційністю з боку несудових органів. Незважаючи на те, що ця тема вже широко обговорюється, існує незліченна кількість дискусій і суперечок, які продовжують пронизувати її. Цікава думка авторки стосовно видів існуючих систем конституційного контролю.

Результати голосування:

Взяли участь у голосуванні - 5 членів ради,

"За" 5 членів ради,

"Проти" 0 членів ради,

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 76.051.052 присуджує Панкратовій Анастасії Сергіївни ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

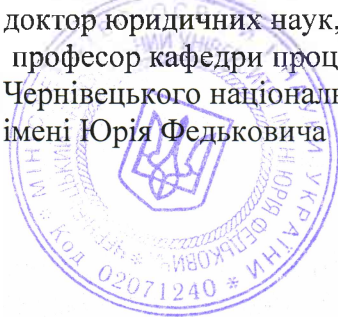
Голова спеціалізованої вченої ради ДФ 76.051.052,

доктор юридичних наук,

професор кафедри процесуального права

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Віталій ГОРДЕЄВ